

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 18 czerwca 2019 r.

Sąd Apelacyjny w Rzeszowie Wydział I Cywilny w składzie:

Przewodniczący	SSA Dariusz Mazurek
Sędziowie:	SA Bogdan Ziemiański SA Agnieszka Staniszevska-Perenc (spr.)
Protokolant:	st. sekr. sądowy Aleksandra Szubert

po rozpoznaniu w dniu 4 czerwca 2019 r. na rozprawie

sprawy z powództwa **Syndyka masy upadłości (...)**

Sp. z o.o. w R. w upadłości

przeciwko (...) **Sp. z o.o. w Ś.**

o uznanie czynności prawnej za bezskuteczną

na skutek apelacji powoda

od wyroku Sądu Okręgowego w Rzeszowie

z dnia 28 września 2017 r., sygn. akt I C 1630/15

I. **zmienia** zaskarżony wyrok w całości w ten sposób, że:

1. **uznaje** za bezskuteczną w stosunku do Masy Upadłości (...) sp. z o.o. w R. w upadłości umowę sprzedaży nieruchomości pomiędzy dłużnikiem (...) CENTRUM sp. z o.o. w R. a (...) sp. z o.o. w Ś. dotyczącą nieruchomości:

- położonej w miejscowości Ś. dla której Sąd Rejonowy w Rzeszowie VII Wydział Ksiąg Wieczystych prowadzi księgę wieczystą nr (...),
- położonej w miejscowości Ś., dla której Sąd Rejonowy w Rzeszowie VII Wydział Ksiąg Wieczystych prowadzi księgę wieczystą nr (...)

zawartą w dniu 11 kwietnia 2013 r. w formie aktu notarialnego Rep. A nr (...) sporządzoną przed notariuszem B. C. (1) wyłącznie w zakresie wierzytelności zasądzonej wyrokiem Sądu Okręgowego w Rzeszowie z dnia 22 czerwca 2015 r. sygn. 347/15 zaopatrzonego klauzulą wykonalności w dniu 20 sierpnia 2015 r., zasądającym od pozwanego (...) CENTRUM sp. z o.o. w Ś. na rzecz powoda D. C. (1) kwotę 95.372,34 zł (dziewięćdziesiąt pięć tysięcy trzysta siedemdziesiąt dwa 34/100) z ustawowymi odsetkami od kwoty 50.920,99 zł od dnia 18 września 2013 r. i od kwoty 44.451,35 zł od dnia 25 listopada 2013 r. oraz koszty procesu w kwocie 4.786 zł (cztery tysiące siedemset osiemdziesiąt sześć),

2. **zasądza** od strony pozwanej na rzecz Syndyka Masy Upadłości (...) sp. z o.o. w R. w upadłości 8.386 zł (osiem tysięcy trzysta osiemdziesiąt sześć) tytułem kosztów procesu,

II. **zasądza** od strony pozwanej na rzecz Syndyka Masy Upadłości (...) sp. z o.o. w R. w upadłości 5.417 zł (pięć tysięcy czterysta siedemnaście) tytułem kosztów postępowania apelacyjnego,

III. **nakazuje** ściągnąć od pozwanego (...) sp. z o.o. w Ś. na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Rzeszowie 4.769 zł (cztery tysiące siedemset sześćdziesiąt dziewięć) tytułem opłaty od apelacji, od której powód był zwolniony.

SSA Agnieszka Staniszevska – Perenc SSA Dariusz Mazurek SSA Bogdan Ziemiański

Sygn. akt I ACa 113/18

UZASADNIENIE

wyroku z dnia 18 czerwca 2019 r.

Wyrokiem z dnia 28 września 2017 r. sygn. I C 1630/15 Sąd Okręgowy w Rzeszowie oddalił powództwa D. C. (1) skierowane przeciwko pozwanemu (...) Sp. z o.o. z siedzibą w Ś. o uznanie za bezskuteczną w stosunku do powoda umowy sprzedaży nieruchomości z dnia 11 kwietnia 2013 r., zawartej w formie aktu notarialnego Rep. A nr (...) przed notariuszem B. C. (1), pomiędzy dłużnikiem (...) Centrum Sp. z o.o. a (...) Sp. z o.o. dotyczącej nieruchomości:

1) położonej w miejscowości Ś., dla której Sąd Rejonowy w Rzeszowie VII Wydział Ksiąg Wieczystych prowadzi księgę wieczystą nr (...),

1) położonej w miejscowości Ś., dla której Sąd Rejonowy w Rzeszowie VII Wydział Ksiąg Wieczystych prowadzi księgę wieczystą nr (...)

z uwagi na pokrzywdzenie powoda i celem ochrony jego wiarygodności stwierdzonej tytułem wykonawczym - wyrokiem Sądu Okręgowego w Rzeszowie I Wydziału Cywilnego z dnia 22 czerwca 2015 r., sygn. akt I C 347/15 zaopatrzonym w klauzulę wykonalności.

W uzasadnieniu wyroku Sąd Okręgowy ustalił, że prawomocnym wyrokiem z dnia 22 czerwca 2015 r. sygn. akt I C 347/15 Sąd Okręgowy w Rzeszowie zasądził od (...) Centrum Sp. z o.o. w Ś. na rzecz powoda D. C. (1) 95.372,34 zł wraz z ustawowymi odsetkami od kwoty 50.920,99 zł od dnia 18 września 2013 r. i od kwoty 44.451,35 zł od dnia 25 listopada 2013 r. oraz koszty procesu w wysokości 4.786 zł. Postanowieniem z dnia 20 sierpnia 2015 r. w/w wyrok został zaopatrzony w klauzulę wykonalności. Wynikającą z powyższego orzeczenia wiarygodność powód D. C. (1) nabył od poprzedniego wierzyciela – swojego ojca J. C. w drodze umowy darowizny zawartej w formie aktu notarialnego w dniu 11 lipca 2014 r., o czym pismem z dnia 14 lipca 2014 r. zawiadomiony został dłużnik (...) Centrum Sp. z o.o. Z tytułu umów o roboty budowlane, remontowe i montażowe zawartych w ramach prowadzonej przez J. C. działalności gospodarczej pod nazwą Przedsiębiorstwo Budowlano (...), J. C. wobec (...) Centrum Sp. z o.o. przysługiwały wiarygodności w łącznej kwocie 1.826.617,71 zł. Egzekucja przeciwko dłużnikowi (...) Centrum Sp. z o.o. okazała się bezskuteczna. W dniu 13 lipca 2015 r. do kancelarii komorniczej Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym w Rzeszowie M. D. zgłosiła się prezes zarządu dłużnej spółki (...) Sp. z o.o. R. K., która oświadczyła, iż spółka ma poważne kłopoty finansowe, a łączne zadłużenie wynosi co najmniej kilka milionów złotych. R. K. zobowiązała się przedstawić komornikowi wykaz ruchomości będących własnością (...) Centrum Sp. z o.o. Z ewidencji stanów magazynowych dłużnika sporządzonej na dzień 31.10.2014 r. wynika, iż we wskazanej dacie łączna wartość magazynów wynosiła 43.180,73 zł.

Kolejno Sąd Okręgowy ustalił, że 11 kwietnia 2013 r. na podstawie aktu notarialnego Rep. A nr (...) sporządzonego przez notariusza B. C. (1) spółka (...) Sp. z o.o. z siedzibą w Ś. reprezentowana przez Prezesa Zarządu Ł. R. zawarła jako kupującą umowę sprzedaży dwóch nieruchomości:

- działkę o nr (...), położoną w miejscowości Ś., obręb (...), gmina Ś., dla której Sąd Rejonowy w Rzeszowie VII Wydział Ksiąg Wieczystych prowadzi księgę wieczystą o nr KW (...), zabudowaną budynkiem-salonem sprzedaży (...) wraz z serwisem o powierzchni użytkowej 466,97 m², w bardzo dobrym stanie i standardzie wykończenia, spełniającym wysokie standardy i wymogi stawiane tego typu nieruchomościom komercyjnym,

- działkę o nr (...), położonej w miejscowości Ś., obręb (...), gmina Ś., dla której Sąd Rejonowy w Rzeszowie VII Wydział Ksiąg Wieczystych prowadzi księgę wieczystą o nr KW (...), zabudowaną budynkiem-salonem sprzedaży (...) wraz z serwisem i zapleczem biurowo-socjalnym o powierzchni użytkowej 1.547,8 m², w bardzo dobrym stanie, do budynku doprowadzone są wszystkie media, teren jest częściowo ogrodzony, podjazdy, parkingi i chodniki wykonane są z kostki betonowej.

Drugą stroną wskazanej umowy (zbywcą) było (...) Centrum Sp. z o.o. z siedzibą w R., reprezentowana przez uprawnionych do łącznej reprezentacji R. K. – prezesa zarządu i S. O. – członka zarządu.

We wskazanej umowie zaznaczono, iż stanowiące jej przedmiot nieruchomości w dziale IV ksiąg wieczystych KW (...) obciążone są czterema hipotekami:

1) umowną łączną zwykłą na kwotę 5.600.000 zł w celu zabezpieczenia wierzytelności wynikającej z kredytu, z ustalonym terminem spłaty na dzień 30.06.2017 r., w rubryce księgi współobciążone wpisano nr (...) oraz nr (...), ustanowioną na rzecz Banku (...) Oddział w R.,

2) umowną łączną kaucyjną do kwoty 500.000 zł w celu zabezpieczenia odsetek, w rubryce nieruchomości współobciążone wpisano nr (...) oraz nr (...), ustanowioną na rzecz Banku (...) Oddział w R.,

3) umowną łączną kaucyjną do kwoty 6.330.000 zł w celu zabezpieczenia wierzytelności wynikającej z kredytu wraz z odsetkami, w rubryce księgi współobciążone wpisano (...), (...), (...), (...) oraz (...), ustanowioną na rzecz (...) S.A. Oddział w Polsce z siedzibą w W.,

4) umowną łączną kaucyjną do kwoty 3.000.000 zł w celu zabezpieczenia wierzytelności wynikającej z kredytu, z ustalonym terminem spłaty na dzień 27.12.2013 r., w rubryce księgi współobciążone wpisano (...), (...), (...), (...) oraz (...), ustanowioną na rzecz banku pod firmą: (...)Bank Spółdzielczy z siedzibą w S..

Strony ustaliły cenę sprzedaży wskazanych nieruchomości na 11.500.000 zł plus należny podatek VAT w stawce 23%. W § 3 umowy postanowiono, że cała cena sprzedaży w łącznej kwocie 14.145.000 zł zostanie zapłacona przez stronę kupującą przelewem na wskazany numer konta w terminie do dnia 31 grudnia 2013 r. i co do tego obowiązku zapłaty działający za spółkę (...) Sp. z o.o. Ł. R. poddał reprezentowaną przez siebie spółkę egzekucji z całego jej majątku.

Następnie sąd I instancji ustalił, że pozwana (...) Sp. z o.o. została utworzona w dniu 26 marca 2013 r. (vide: data rejestracji w Rejestrze Przedsiębiorców Krajowego Rejestru Sądowego), zaś zakupu przedmiotowych nieruchomości dokonała celem rozpoczęcia działalności gospodarczej w zakresie sprzedaży i serwisu samochodów marki B.. W dniu 6 grudnia 2013 r. aktem notarialnym sporządzonym przed notariuszem B. C. (2), Rep. A nr 11620 (...) Centrum Sp. z o.o. i (...) Sp. z o.o. zawarły aneks do § 3 umowy sprzedaży z dnia 11 kwietnia 2013 r., Rep. A nr (...). Z nadanego aneksem nowego brzmienia wskazanego paragrafu wynika, iż:

1) część umówionej ceny sprzedaży w kwocie 2.645.000 zł - stanowiąca należny podatek VAT, została zapłacona przez (...) Sp. z o.o. w całości,

2) kwota 2.300.000 zł zostanie przez (...) Sp. z o.o. zapłacona wierzytelnością przysługującą spółce wobec dłużnika (...) Sp. z o.o. z siedzibą w Z., nr KRS: (...) z tytułu umowy pożyczki pieniężnej z dnia 10 grudnia 2006 r., oraz wierzytelnością przysługującą (...) Sp. z o.o. względem dłużnika (...) Sp. z o.o. z siedzibą w R., nr KRS: (...), wynikającej z umowy sprzedaży nieruchomości z dnia 2 marca 2012 r., Rep. A nr (...),

3) część umówionej ceny sprzedaży w kwocie 9.200.000 zł zostanie zapłacona przez (...) Sp. z o.o. środkami pieniężnymi z Umowy kredytu inwestycyjnego nr (...) z dnia 20 listopada 2013 r. zawartej z Bankiem (...) S.A. w W. Oddział (...) w R. i (...) Bankiem Spółdzielczym w następujący sposób:

a) kwota 2.660.863,39 zł zostanie przelana w terminie bezpośrednio na rachunek bankowy Banku (...) S.A. tytułem spłaty zadłużenia (...) Centrum Sp. z o.o. na dzień 29.11.2013 r., wynikającego z Umowy kredytu nr (...) z dnia 09.07.2007 r.,

b) kwota 2.925.197,49 zł, na którą składa się kwota 2.743.400,00 zł, jaka zostanie przelana bezpośrednio na rachunek bankowy (...) S.A. Oddział w Polsce tytułem spłaty zadłużenia na dzień 20.11.2013 r. (...) Centrum Sp. z o.o., obejmującego kapitał, oraz kwota 181.797,49 zł z tytułu należności z not odsetkowych od zadłużenia kredytowego na dzień 20.11.2013 r., która zostanie przelana bezpośrednio na rachunek bankowy (...) S.A. Oddział w Polsce – powyższe kwoty wynikają z Umowy o kredyt w rachunku bieżącym udzielony przez (...) S.A. Oddział w (...) Sp. z o.o. w dniu 22 sierpnia 2007 r.,

c) kwota 3.000.000 zł zostanie przekazana na spłatę częściową zadłużenia na dzień 24.11.2013 r. (...) Centrum Sp. z o.o. wynikającego z Umowy kredytu nr (...) z dnia 26.11.2010 r. bezpośrednio na rachunek bankowy (...) Banku Spółdzielczego,

d) kwota 613.639,12 zł zostanie przelana na rachunek bankowy (...) Centrum Sp. z o.o. w Banku Spółdzielczym w T..

Wskazane w pkt 3 a), b), c) i d) kwoty zostały przelane przez pozwaną (...) Sp. z o.o. na rachunki bankowe wierzycieli w dniu 12 grudnia 2013 r.

Poza sporządzeniem wskazanego aneksu, w dniu 6 grudnia 2013 r. spółka (...) Sp. z o.o. z siedzibą w Ś. zawarła również dwie umowy sprzedaży nieruchomości na mocy których sprzedała:

1. (...) Sp. z o.o. z siedzibą w Ś. nieruchomości położone w miejscowości K., obręb nr 6, gmina Ł., stanowiące działki:

- nr (...), dla której Sąd Rejonowy w Łąncucie V Wydział Ksiąg Wieczystych prowadzi księgę wieczystą o nr KW (...),

- nr (...), dla której Sąd Rejonowy w Łąncucie V Wydział Ksiąg Wieczystych prowadzi księgę wieczystą o nr KW (...)

za cenę w kwocie 13.750.000,00 zł wraz z 23% podatkiem VAT.

2. (...) Sp. z o.o. z siedzibą w Ś. nieruchomości położone w miejscowości K., obręb nr 2, gmina Ł., stanowiące działki nr (...), dla których Sąd Rejonowy w Łąncucie V Wydział Ksiąg Wieczystych prowadzi księgę wieczystą o nr KW (...), za tożsamą jak w umowie sprzedaży Rep. A nr (...) cenę w kwocie 13.750.000,00 zł wraz z 23% podatkiem VAT.

Sąd I instancji ustalił także, że postanowieniem z dnia 3 marca 2016 r. wydanym w sprawie o sygn. akt V GR 1/16 Sąd Rejonowy w Rzeszowie Wydział V Gospodarczy Sekcja ds. Restrukturyzacyjnych i Upadłościowych otworzył postępowanie restrukturyzacyjne wobec (...) Sp. z o.o. z siedzibą w R., następcy prawnego (...) Centrum Sp. z o.o. z siedzibą w Ś..

Z zestawienia spraw egzekucyjnych prowadzonych przez Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym w Rzeszowie A. K. wynika, iż przeciwko dłużnikowi (...) Sp. z o.o. z siedzibą w R. według stanu na dzień 21 listopada 2016 r. toczyło się łącznie 5 postępowań egzekucyjnych o sygn. akt Km 289/15, Km 1558/15, Km 1559/15, Km 1560/15 oraz Km 1770/15, zawieszonych z mocy prawa na podstawie art. 278 ust. 1 ustawy Prawo restrukturyzacyjne. W sprawie o sygn. akt Km 1348/16 w trybie art. 314 pkt 4 Prawa restrukturyzacyjnego odmówiono wszczęcia egzekucji jako niedopuszczalnej.

Egzekucja prowadzona przez Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym w Rzeszowie M. D. z wniosku powoda D. C. (1) przeciwko (...) Sp. z o.o. pod sygn. akt Km 386/16 okazała się bezskuteczna, zaś postępowania egzekucyjne pozostaje zawieszona na mocy art. 278 ust. 1 ustawy Prawo restrukturyzacyjne.

Kolejno Sąd Okręgowy ustalił, że według stanu na dzień 28 stycznia 2016r. przeważający przedmiot działalności pozwanej spółki (...) Sp. z o.o. jak również spółek (...) Sp. z o.o., (...) Sp. z o.o. i (...) Sp. z o.o. stanowiła sprzedaż hurtowa i detaliczna samochodów osobowych i furgonetek (kod (...) 45.11.Z).

Sąd Okręgowy ustalił także, że umową nr (...) z 12 czerwca 2012 r. zawartą pomiędzy (...) Centrum Sp. z o.o. a Bankiem (...) S.A. na majątku ruchomym spółki (...) Sp. z o.o. w postaci zapasów i towarów handlowych o ogólnej wartości 1.629.011,98 zł, znajdujących się w magazynach w Ś., ustanowiono zastaw rejestrowy celem zabezpieczenia spłaty kredytu rewolwingowego zaciągniętego przez ojca powoda J. C. prowadzącego działalność gospodarczą pod nazwą Przedsiębiorstwo Budowlano (...). W latach obrotowych 2013-2015 spółka (...) Sp. z o.o. odnotowała straty – w roku 2013 w kwocie 1.945.189,45 zł, w roku 2014 w wysokości 4.047.606,29 zł, zaś w roku 2015 (już jako (...) Sp. z o.o. w restrukturyzacji) w wysokości 2.712.158,98 zł. Ze spisu zobowiązań (...) Centrum Sp. z o.o. według stanu na dzień 31 stycznia 2015 r. wynika, iż spółka ta posiadała 166 wierzycieli, a jej łączne zadłużenie wynosiło 6.725.106,66 zł.

Sąd I instancji dokonał także ustaleń z dokumentów z akt I C 1621/15 - sprawy toczącej się przed Sądem Okręgowym w Rzeszowie z powództwa D. C. (1) i J. C. przeciwko (...) Sp. z o.o. z siedzibą w K. o uznanie czynności prawnej za bezskuteczną. Biegły rzeczoznawca majątkowy Z. S. w lipcu 2016 r. sporządził opinię w przedmiocie określenia wartości rynkowej prawa własności nieruchomości gruntowej zabudowanej budynkiem handlowo-usługowym, oznaczonej jako działka nr (...), położonej w K. przy ul. (...), ustalając jej wartość na kwotę 1.824,896 zł. Wskazana nieruchomość – podobnie, jak przedmiot umowy z dnia 11 kwietnia 2013 r., Rep. A nr (...), pełniła funkcję salonu sprzedaży samochodów osobowych z częścią serwisową i socjalno-biurową. Z zestawienia zadłużenia (...) Sp. z o.o. wobec Banku (...) S.A. w W. sporządzonego dnia 24 lutego 2017 r. wynika, iż suma uwzględnionych hipotek wynosi 24.959.648,19 zł. Dwa spośród kredytów zabezpieczonych hipotekami są spłacone w całości, również jedna z gwarancji bankowych wynosi 0,00 zł

Powyższe ustalenia Sąd Okręgowy poczynił w oparciu o powołane w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku dowody, przede wszystkim z dokumentów urzędowych i prywatnych, które nie były kwestionowane przez żadną ze stron, a w ocenie Sądu nie było podstaw, by poddawać w wątpliwość okoliczności faktyczne wynikające z ich treści. Z uwagi na powyższe Sąd Okręgowy uznał, że dowody z tych dokumentów tworzą spójny, nie budzący wątpliwości materiał dowodowy, który w świetle wskazań wiedzy i doświadczenia życiowego w pełni zasługuje na wiarę. Sąd uznał także za wiarygodne w całości zeznania świadka Ł. R., czyniąc ustalenia faktyczne odnośnie okoliczności powstania pozwanej spółki (...) Sp. z o.o. oraz celu zawarcia umowy z dnia 11 kwietnia 2013 r., Rep. A nr (...). Jako wiarygodne Sąd ocenił zeznania powoda D. C. (1), które korelują z pozostałym materiałem dowodowym.

Sąd Okręgowy pominął natomiast dowód z przesłuchania przedstawiciela pozwanego - Prezesa Zarządu spółki E. M. wobec jej nieusprawiedliwionego niestawiennictwa na rozprawę w dniu 14 września 2017r.

Pominął także sąd I instancji dowód z opinii biegłego rzeczoznawcy majątkowego zgłoszony przez pozwanego na okoliczność ustalenia ceny rynkowej nieruchomości dla których Sąd Rejonowy w Rzeszowie VII Wydział Ksiąg Wieczystych prowadzi księgi wieczyste o nr KW (...) i (...), a to wobec nieuiszczenia przez pozwanego zaliczki na koszty przeprowadzenia dowodu.

W ocenie Sądu Okręgowego zachodziły podstawy do oddalenia powództwa w całości. Jako podstawę prawną dochodzonego przez stronę powodową żądania Sąd wskazał przepisy dotyczące skargi pauliańskiej uregulowane w art. 527 i następnych Kodeksu cywilnego. Powołując te przepisy Sąd Okręgowy wskazał, że wierzycielowi przysługuje skarga pauliańska, jeżeli kumulatywnie spełnione są następujące przesłanki:

- dokonanie przez dłużnika z osobą trzecią czynności prawnej, na skutek której osoba trzecia uzyskała korzyść majątkową oraz doszło do pokrzywdzenia wierzycieli

- działanie dłużnika ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli, przy czym w przypadku wierzytelności przyszłej, jeżeli osoba trzecia uzyskała korzyść majątkową odpłatnie, wierzyciel może żądać uznania czynności za bezskuteczną tylko wtedy, gdy osoba trzecia o zamiarze dłużnika wiedziała oraz wiedza lub możliwość (przy zachowaniu należytej staranności) dowiedzenia się o tym przez osobę trzecią.

Powołał też sąd I instancji jeszcze na dodatkową przesłankę wystąpienia ze skargą pauliańską, tj. istnienie godnego ochrony interesu wierzyciela w postaci wierzytelności. Jak uzasadniał Sąd Okręgowy ciężar udowodnienia wymienionych przesłanek spoczywa na wierzycielu, przy czym niekiedy, ze względu na szczególne okoliczności, przesłanki te ulegają złagodzeniu, co ułatwia wierzycielowi przeprowadzenie dowodu (art. 527 § 3 k.c., art. 528 k.c. i 529 k.c.).

Sąd Okręgowy podniósł w pierwszej kolejności, że pomiędzy stronami co do zasady nie był sporny fakt istnienia wierzytelności stwierdzonej prawomocnym wyrokiem Sądu Okręgowego z dnia 22 czerwca 2015 r., sygn. akt I C 347/15, przysługującej powodowi wobec (...) Centrum Sp. z o.o. Pozwany zarzucił natomiast, iż przedmiotowa wierzytelność nie istniała w dacie zawarcia umowy sprzedaży z dnia 11 kwietnia 2013r., albowiem wynikała ona z umowy o roboty budowlane, remontowe i montażowe zawartej pomiędzy J. C. a dłużnikiem i stwierdzona została fakturami z dnia 19 lipca 2013r. na kwotę 50.920,99 zł i z dnia 30 sierpnia 2013r. na kwotę 44.451,35 zł, a co za tym idzie nie można mówić o pokrzywdzeniu powoda. Spór oscylował także wokół kwestii, czy czynności prawna w postaci zawarcia umowy sprzedaży nieruchomości z dnia 11 kwietnia 2013 r., Rep. A nr (...) pomiędzy (...) Centrum Sp. z o.o. a (...) Sp. z o.o. została dokonana z pokrzywdzeniem wierzyciela – powoda D. C. (1).

Sąd Okręgowy nie przychylił się do argumentacji pozwanego odnośnie tego, iż skoro w dacie zawarcia umowy sprzedaży wierzytelność powoda w ogóle nie istniała, to nie sposób mówić o jego pokrzywdzeniu. Zgodnie z powołanym już art. 530 k.c. zdanie pierwsze przepis art. 527 k.c. i artykuły poprzedzające stosuje się odpowiednio w wypadku, gdy dłużnik działał w zamiarze pokrzywdzenia przyszłych wierzycieli. Wierzycielem przyszłym w rozumieniu w/w przepisu jest taki wierzyciel, którego wierzytelność (roszczenie) jeszcze nie istnieje w sensie prawnym w chwili dokonywania przez dłużnika (przyszłego dłużnika) czynności prawnej w warunkach określonych w przepisie art. 527 § 1 k.c. Jeżeli taki wierzyciel decyduje się na proces pauliański, musi wykazać, że taka wierzytelność już powstała (na podstawie późniejszych zdarzeń prawnych) i da się określić w sensie podmiotowym oraz przedmiotowym. Chroniona wierzytelność powinna przy tym powstać najpóźniej w chwili wniesienia skargi pauliańskiej albo co najmniej w chwili wyrokowania.

Analizując przesłankę pokrzywdzenia wierzycieli w rozumieniu art. 527 § 2 k.c. Sąd Okręgowy uznał, że zbycie wskazanych nieruchomości zmniejszyło wielkość majątku pozwanego. Na pierwszy rzut oka wydaje się więc, że dłużnik stał się niewypłacalny przynajmniej w większym stopniu niż był przed zawarciem umowy sprzedaży z dnia 11 kwietnia 2013 r. Jednak sąd I instancji doszedł do przekonania, że nieruchomości stanowiące przedmiot transakcji z dnia 11 kwietnia 2013 r. są obciążone hipotekami w wysokości kilkudziesięciu milionów złotych, natomiast wartość zbytych nieruchomości zgodnie z umową sprzedaży wynosiła 14.145.000 zł brutto. Tak więc poza wierzycielami, na rzecz których hipoteki były ustanowione, a więc banków, nieruchomości stanowiące własność (...) Centrum Sp. z o.o. nie mogły być podstawą zaspokojenia powoda. Nawet gdyby nieruchomości te nie zostały zbyte, to w razie prowadzenia przez wierzycieli egzekucji cała suma uzyskana z ich sprzedaży musiałaby zostać przeznaczona w pierwszej kolejności na zaspokojenie wierzytelności banków, co wynika jednoznacznie z treści art. 1025 § 1 pkt 5 i 9 k.p.c. Gdyby natomiast banki nie przystąpiły do prowadzonej przez innego wierzyciela egzekucji, co zdaniem sądu I instancji jest mało prawdopodobne, to i tak, w związku z art. 1032 k.p.c. miały jeszcze okazję uzyskania należnej z tytułu ustanowienia hipoteki kwoty, gdyż pozostałaby ona w depozycie sądowym. Sąd Okręgowy poparł swój pogląd orzecznictwem, w którym zaprezentowano pogląd, że nie można uznać, iż dłużnik stał się niewypłacalny w większym stopniu, jeżeli niezależnie od tego, czy dokonał określonej czynności rozporządzającej składnikiem należącym do jego majątku, czy też nie – wierzyciel i tak nie może uzyskać zaspokojenia swojej wierzytelności. W takiej sytuacji pomiędzy

czynnością, której uznania za bezskuteczną wobec siebie żąda wierzyciel, a niewypłacalnością dłużnika brak bowiem szczególnego związku, o którym mowa w art. 527 § 2 k.c. Bez stwierdzenia zaś istnienia takiego związku brak podstaw do uwzględnienia powództwa o uznanie dokonanej czynności za bezskuteczną (wyrok SN z dnia 31 stycznia 2007 r., II CSK 384/06, LEX nr 253405). Zabezpieczony hipoteką dług wobec innego wierzyciela zmniejsza majątek dłużnika przeznaczony do egzekucji na rzecz pozostałych wierzycieli. Z uwagi na to, że majątkiem podlegającym egzekucji jest tylko majątek czynny, obliczając dla celów art. 527 k.c. majątek dłużnika, który mógłby podlegać egzekucji na rzecz skarżącego wierzyciela, należy odliczyć od niego wartość hipoteki obciążającej nieruchomości. Istotne dla oceny przesłanki pokrzywdzenia jest bowiem czy z wartości nieruchomości pozostałej po odliczeniu hipoteki, wierzyciel mógłby zaspokoić się w całości lub w części. Jeśli tak, to sprzedaż nieruchomości należałoby uznać za dokonaną z pokrzywdzeniem wierzyciela w rozumieniu art. 527 § 2 k.c., natomiast jeśli nie to brak spełnienia przesłanki pokrzywdzenia. Dlatego też, zdaniem Sądu Okręgowego, czynność prawna z dnia 11 kwietnia 2013 r. polegająca na sprzedaży pozwanej spółce działek o nr (...) nie została dokonana przez dłużnika (...) Centrum Sp. z o.o. z pokrzywdzeniem powoda, skoro w razie zbycia przedmiotu obciążonego hipoteką kwestia możliwości zaspokojenia się wierzyciela z majątku dłużnika, zgodnie z regułą odpowiedzialności osobistej dłużnika za zobowiązania, nie ma co do zasady znaczenia. Mimo bowiem zbycia nieruchomości obciążonych hipoteką, trwa ona nadal, i wierzyciele hipoteczni mogą się z tego przedmiotu zaspokoić, choć przedmiot ten wchodzi już w skład majątku pozwanej spółki. Skoro zatem niezależnie od tego, czy dłużnik (...) Centrum Sp. z o.o. sprzedałby pozwanemu wskazane nieruchomości, czy też nie, powód i tak nie mógłby uzyskać zaspokojenia swojej wierzytelności to powództwo należało uznać za bezzasadne.

Wobec braku zaistnienia przesłanki w postaci pokrzywdzenia wierzyciela, co skutkowało oddaleniem powództwa, Sąd Okręgowy nie czynił dalszych rozważań odnośnie podnoszonej przez powoda kwestii pozostawiania przez dłużnika w stałych stosunkach gospodarczych ze stroną pozwaną.

O kosztach procesu Sąd Okręgowy orzekła na podstawie art. 98 § 1 k.p.c. w związku z art. 108 § 1 k.p.c. biorąc pod uwagę wynik sprawy.

Apelację od powyższego rozstrzygnięcia złożył powód D. C. (1) zaskarżając wyrok Sądu Okręgowego w całości.

Zaskarżonemu wyrokowi powód zarzucił:

1. błąd w ustaleniach faktycznych, przyjętych za podstawę rozstrzygnięcia poprzez bezkrytyczne przyjęcie, iż powód nie uzyskałby zaspokojenia roszczenia z nieruchomości zbytych przez dłużnika na rzecz pozwanej,
2. naruszenie przepisów postępowania w zakresie przekroczenia granic swobodnej oceny dowodów poprzez brak wszechstronnego rozważenia zebranego materiału, w tym przede wszystkim całkowite pominięcie dowodów przedłożonych przez powoda na okoliczność współobciążenia hipotekami kilkunastu nieruchomości, wartości tychże nieruchomości - art. 233 k.p.c.,
3. naruszenie przepisów postępowania poprzez całkowite pominięcie w uzasadnieniu wyroku pozostałych przesłanek warunkujących zasadność skargi pauliańskiej, w tym przede wszystkim przesłanki działania dłużnika ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli i wiedzy osoby trzeciej o takiej okoliczności, a także brak odniesienia się do faktów i dowodów zgromadzonych w toku postępowania w tym zakresie - art. 328 § 2 k.p.c.

W oparciu o powyższe powód domagał się:

1. zmiany wyroku w całości oraz uznanie za bezskuteczną w stosunku do powoda D. C. (1) umowy sprzedaży zawartej pomiędzy dłużną spółką (...) sp. z o.o. a pozwaną (...) sp. z o.o. dotyczącej nieruchomości:

- położonej w miejscowości Ś., dla której Sąd Rejonowy w Rzeszowie VII Wydział Ksiąg Wieczystych prowadzi księgę wieczystą numer:

(...),

- położonej w miejscowości Ś., dla której Sąd Rejonowy w Rzeszowie VII Wydział Ksiąg Wieczystych prowadzi księgę wieczystą numer: (...)

zawartej w dn. 11.04.2013 r. w formie aktu notarialnego Rep. A nr (...) sporządzonego przed notariuszem w R. B. C. (1) z uwagi na pokrzywdzenie powoda i celem ochrony jego wiarygodności stwierdzonej tytułem wykonawczym: wyrokiem Sądu Okręgowego w Rzeszowie I Wydział Cywilny z dn. 22.06.2015 r., sygn. akt I C 347/15, zaopatrzoną w klauzulę wykonalności, zasądzającą na rzecz powoda kwotę 95.372,34 zł wraz z ustawowymi odsetkami oraz kosztami procesu;

2. zasądzenia od pozwanej na rzecz powoda kosztów procesu za obie instancje. Ewentualnie:

3. uchylenia wyroku i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi I instancji.

W odpowiedzi na apelację pozwany wniósł o jej oddalenie jako całkowicie bezzasadnej i zasądzenie na jego rzecz od powoda kosztów postępowania apelacyjnego według norm przepisanych.

W trakcie postępowania apelacyjnego oświadczeniem z dnia 5.04.2019 r. złożonym w dniu 11 kwietnia 2019 r. Syndyk Masy Upadłości (...) sp. z o.o. w upadłości na podstawie art. 133 prawa upadłościowego wstąpił do sprawy w miejsce dotychczasowego powoda. Zmodyfikował przy tym pkt 1 pozwu w ten sposób, iż wniósł o uznanie za bezskuteczną w stosunku do Masy Upadłości (...) sp. z o.o. w R. w upadłości umowy przeniesienia własności nieruchomości zawartej pomiędzy spółka (...) sp. z o.o. a pozwaną (...) sp. z o.o. dotyczącej nieruchomości:

1) położonej w miejscowości Ś., dla której Sąd Rejonowy w Rzeszowie VII Wydział Ksiąg Wieczystych prowadzi księgę wieczystą nr (...),

1) położonej w miejscowości Ś., dla której Sąd Rejonowy w Rzeszowie VII Wydział Ksiąg Wieczystych prowadzi księgę wieczystą nr (...)

zawartej w dniu 11 kwietnia 2013 r. w formie aktu notarialnego Rep. A nr (...) sporządzonego w R. przed notariuszem B. C. (1).

W ramach postępowania apelacyjnego wniósł natomiast o:

1. zmianę wyroku sądu I instancji w całości i uznanie za bezskuteczną w stosunku do Masy Upadłości (...) sp. z o.o. w R. w upadłości umowy przeniesienia własności nieruchomości zawartej pomiędzy spółka (...) sp. z o.o. a pozwaną (...) sp. z o.o. dotyczącej nieruchomości:

- położonej w miejscowości Ś., dla której Sąd Rejonowy w Rzeszowie VII Wydział Ksiąg Wieczystych prowadzi księgę wieczystą nr (...),

- położonej w miejscowości Ś., dla której Sąd Rejonowy w Rzeszowie VII Wydział Ksiąg Wieczystych prowadzi księgę wieczystą nr (...)

zawartej w dniu 11 kwietnia 2013 r. w formie aktu notarialnego Rep. A nr (...) sporządzonego w R. przed notariuszem B. C. (1).

2. zasądzenie od pozwanej na rzecz Syndyka Masy Upadłości (...) sp. z o.o. w R. w upadłości kosztów procesu za obie instancje według norm przepisanych,

ewentualnie

3. uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania sądowni I instancji.

Ma rozprawie apelacyjnej w dniu 18 kwietnia 2018 r. s ad zwolnił odo udziału w sprawie powoda D. C. w związku ze wstąpieniem do sprawy w charakterze powoda Syndyka Masy Upadłości (...) sp. z o.o. w R. w upadłości na podstawie art. 133 prawa upadłościowego.

Pozwany w związku ze wstąpieniem Syndyka do udziału w sprawie w charakterze powoda podtrzymał swoje stanowisko w sprawie.

Na rozprawie apelacyjnej w dniu 4 czerwca 2019 r. strony podtrzymały swoje stanowiska w sprawie.

Sąd Apelacyjny ustalił i zważył co następuje:

Apelacja powoda okazała się uzasadniona w całości.

W pierwszej kolejności należy podnieść, że w aktualnie obowiązującym modelu apelacji pełnej, sąd odwoławczy, na skutek wniesionej apelacji, rozpoznaje sprawę na nowo w granicach zaskarżenia i orzeka merytorycznie, co do istoty sprawy stosownie do wyników postępowania. Pozostając związany sformułowanymi w apelacji zarzutami naruszenia prawa procesowego, kontroluje prawidłowość gromadzenia i oceny materiału dowodowego zebranego w postępowaniu przed Sądem pierwszej instancji i dokonuje samodzielnego ustalenia faktów istotnych dla rozstrzygnięcia; może przy tym poprzestać na zaaprobowaniu ustaleń Sądu pierwszej instancji lub dokonać ich korekty na podstawie materiału zgromadzonego przez Sąd pierwszej instancji po jego ewentualnym, stosownie do potrzeb, uzupełnieniu w postępowaniu odwoławczym (wyrok SN z 15.04.2015 r. IV CSK 456/14). Sąd drugiej instancji nie jest związany wskazanymi w apelacji zarzutami naruszenia prawa materialnego; spoczywa na nim powinność samodzielnego ustalenia podstawy materialnoprawnej orzeczenia poprzez dokonanie wyboru i wykładni przepisów prawa materialnego wchodzących w grę, jako podstawa prawna orzeczenia (por. uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 31 stycznia 2008 r., III CZP 49/07, OSNC 2008, Nr 6, poz. 55 - zasada prawna). Wydanie przez Sąd drugiej instancji, w przypadku zasadności zarzutów apelacji orzeczenia reformatorijnego o treści odmiennej od wyroku Sądu pierwszej instancji (art. 386 § 1 k.p.c.) nie stanowi więc naruszenia zasady dwuinstancyjności postępowania wynikającej z art. 176 ust. 1 Konstytucji RP, lecz jest konsekwencją merytorycznego charakteru postępowania apelacyjnego i wąskiego zakreszenia ustawowych przyczyn uzasadniających wydanie przez sąd drugiej instancji orzeczenia kasatoryjnego (art. 386 § 2 i 4 k.p.c.).

Odnosząc się do podniesionych w apelacji zarzutów, wskazać należy, że dały one podstawę do zmiany zaskarżonego wyroku.

Uzasadnione w szczególności były zarzuty dotyczące oceny dowodów przez sąd I instancji, wyciągniętych wniosków i w konsekwencji błędnego zastosowania prawa materialnego. Sąd Apelacyjny dokonał odmiennej oceny przedstawionych przez strony dowodów i na podstawie tej oceny wyciągnął inne wnioski niż to uczynił sąd I instancji. Nie było potrzeby natomiast przeprowadzania dodatkowego postępowania dowodowego czy uzupełniania go. Materiał dowodowy został zgromadzony przez sąd I instancji w wystarczającym zakresie i na jego podstawie można było dokonać jego oceny. Ustalenia te Sąd Apelacyjny podziela i przyjmuje za własne.

Przede wszystkim należy podkreślić, że prawidłowo Sąd Okręgowy wskazał przepisy prawa materialnego, na podstawie których podlega rozpoznaniu niniejsza sprawa. Prawidłowo też określił przesłanki, które powodują ochronę wierzyciela w razie niewypłacalności dłużnika. Bezbłędnie także ustalił, że pomiędzy stronami nie było sporu, co do istnienia wierzytelności stwierdzonej prawomocnym wyrokiem Sądu Okręgowego w Rzeszowie z dnia 22 czerwca 2015 r., sygn. akt I C 347/15, przysługującej powodowi wobec (...) Centrum Sp. z o.o. Dalsze wywody sądu I instancji nie znajdują jednak aprobaty sądu odwoławczego z następujących przyczyn.

Na podstawie przepisów art. 527 k.c. wierzyciel może dochodzić uznania czynności prawnej za bezskuteczną w stosunku do niego, przy spełnieniu następujących przesłanek: (1) pokrzywdzenia wierzyciela, (2) uzyskania wskutek czynności prawnej dłużnika przez osobę trzecią korzyści majątkowej, (3) działania dłużnika ze świadomością pokrzywdzenia wierzyciela, (4) wiedzy lub możliwości - przy zachowaniu należytej staranności - dowiedzenia się o

tym przez osobę trzecią. Ciężar udowodnienia tych przesłanek odpowiedzialności spoczywa na powodzie zgodnie z art. 6 k.c. W ocenie Sądu Apelacyjnego powód udowodnił wszystkie przesłanki tej odpowiedzialności, co czyni skargę uzasadnioną i skutkuje uwzględnieniem powództwa.

Bezspornym jest istnienie wierzytelności pieniężnej powoda i odpowiadającego jej długu (...) Centrum Sp. z o.o. (aktualnie (...) sp. z o.o w upadłości). Wierzytelność podlegająca ochronie jest skonkretyzowana. Dłużnik miał pełną świadomość istnienia swojego długu, albowiem już od października 2011 r. zbywca wierzytelności J. C. prowadził prace na rzecz dłużnika na podstawie umów o roboty budowlane, których łączna wartość jak to ustalił Sąd Okręgowy wynosiła 1.826.617,17 zł (uzasadnienie zaskarżonego wyroku str. 4 k. 693). Bez znaczenia dla wiedzy dłużnika o istniejącym zobowiązaniu miała data wystawienia faktur (19.07.2013 r. i 30.08.2013 r.), albowiem jak wynika z umowy darowizny i zawiadomienia dłużnika o dokonaniu przelewu wierzytelności (k. 111- 116), poprzednik prawny powoda wystawiał faktury już od 2012 r., które przez dłużnika nie były regulowane. Dlatego wierzytelność nie była przyszła, a jedynie niewymagalna. Jednak nawet gdyby przyjąć niektóre poglądy doktryny i orzecznictwa, że wierzytelnością przyszłą są te, które powstały po dacie czynności prawnej dłużnika z osobą trzecią w sensie podmiotowym i przedmiotowym (czyli w dniu wystawienia faktur), to zastosowanie będzie miał przepis art. 530 k.c., który stanowi, że przepisy artykułów poprzedzających stosuje się odpowiednio w wypadku, gdy dłużnik działał w zamiarze pokrzywdzenia przyszłych wierzycieli. Jeżeli jednak osoba trzecia uzyskała korzyść majątkową odpłatnie, wierzyciel może żądać uznania czynności za bezskuteczną tylko wtedy, gdy osoba trzecia o zamiarze dłużnika wiedziała. Art. 530 k.c. wymaga bowiem, aby zaskarżoną czynność dłużnika cechował zamiar pokrzywdzenia wierzycieli wyrażający się w świadomym dążeniu do osiągnięcia przyszłej niewypłacalności w obliczu mogących powstać zobowiązań. Zachowanie dłużnika spełniające ustawowe kryteria określone w art. 530 k.c. określa się mianem „przygotowania i zorganizowania swojej niewypłacalności”. W chwili dokonywania czynności fraudacyjnej dłużnik nie musi wiedzieć, kto konkretnie będzie jego przyszłym wierzycielem, ani znać przedmiotu i czasu powstania wierzytelności przyszłej. Wystarczy, by wiedział, że wierzytelności wobec niego powstaną w przyszłości i dokonał czynności fraudacyjnej z zamiarem pokrzywdzenia przyszłych wierzycieli. W niniejszej sprawie dłużnik (...) CENTRUM sp. z o.o. wiedział o powstaniu wierzytelności przyszłej, albowiem J. C. w ramach prowadzonej działalności gospodarczej wykonywał na jego rzecz roboty budowlane, za które dłużnik od dłuższego czasu nie płacił. Wartość tych robót była znaczna, a okres zaprzestania płatności dość długi. Z umów o roboty budowlane wynikało bowiem, że termin płatności będzie nie dłuższy niż 40 dni od wystawienia faktury (umowy na wykonanie robót budowlanych k. 175-195). Biorąc pod uwagę, że pierwsza niezapłacona faktura została wystawiona w dniu 29.10.2012r. (zawiadomienie o dokonaniu przelewu wierzytelności k. 111), to niezaspokojone wierzytelności powstawały co najmniej od dnia 9 grudnia 2012r. Dlatego wyzbywanie się przez dłużnika (...) CENTRUM sp. z o.o. majątku (nieruchomości) dokonywało się z zamiarem pokrzywdzenia aktualnych i przyszłych wierzycieli, a więc także powoda.

Wynikające z uregulowań art. 527 k.c. i art. 530 k.c. różnice pomiędzy sytuacją, gdy uznania czynności za bezskuteczną dochodzi wierzyciel, którego wierzytelność już istniała w chwili dokonywania tej czynności, a przypadkiem, gdy czyni to wierzyciel, którego wierzytelność dopiero powstanie w przyszłości, są istotne. W pierwszym przypadku normowanym przez art. 527 k.c. wystarczy, że dłużnik działał tylko ze świadomością pokrzywdzenia wierzyciela, w drugim natomiast przepis art. 530 k.c. wymaga, aby dłużnik, dokonując czynności, działał z zamiarem pokrzywdzenia wierzyciela. Przez zamiar pokrzywdzenia rozumieć należy taki stosunek psychiczny dłużnika do wyobrażonego skutku podjętego działania, który pozwala przyjąć, że chce on pokrzywdzenia wierzyciela przyszłego, a czynność zostaje dokonana w tym celu. Udzielenie przewidzianej w art. 530 k.c. ochrony pauliańskiej bezsprzecznie możliwe jest w sytuacji, gdy dłużnik działał z zamiarem bezpośrednim pokrzywdzenia wierzyciela (dolus directus). Zatem jeśli dłużnik, dokonując danej czynności prawnej, miał na uwadze inny cel niż pokrzywdzenie wierzyciela, skarga pauliańska nie odniesie skutku. Rozbieżności w orzecznictwie wywołuje problem, czy art. 530 k.c. znajduje zastosowanie w przypadku, gdy dłużnik działał z zamiarem ewentualnym (dolus eventualis) pokrzywdzenia wierzyciela. W wyroku z 7.02.2008 r. sygn. V CSK 434/07 SN wyraził pogląd, że zamiar pokrzywdzenia, wymagany przez art. 530 k.c., nie powinien podlegać zawężającej wykładni i być ograniczany do zamiaru bezpośredniego, gdyż z konieczności czyniłoby to ochronę przyszłych wierzycieli iluzoryczną. Uznał, że świadomość możliwego pokrzywdzenia jest również wystarczająca do przyjęcia zamiaru pokrzywdzenia, bowiem działanie ludzkie obejmuje

w zasadzie nie tylko następstwa zamierzone, ale i te, których jakkolwiek nie chce się wywołać, przewiduje się jako możliwe, a zarazem objęte wolą (zamiar ewentualny). Oznacza to, że zamiar pokrzywdzenia przyjętą należy także u tego, kto w chwili dokonywania czynności liczył się z tym, że w związku z jego działalnością może mieć wierzycieli i że czynność jego może być połączona z ich krzywdą. W wyroku z dnia 9.11.2011 r. sygn. II CSK 64/11 SN stwierdził, że wykładnia art. 530 k.c. prowadzi do wniosku, iż dla zastosowania tego przepisu niezbędne jest udowodnienie przez wierzyciela nie tylko faktu, że zawierając kwestionowaną czynność prawną, dłużnik liczył się z tym, iż w związku ze swoją działalnością może mieć w przyszłości wierzycieli, lecz niezbędne jest udowodnienie, że przez zaskarżoną czynność miał zamiar pokrzywdzenia przyszłych wierzycieli, a więc, że celem tej czynności było spowodowanie swej niewypłacalności i uniemożliwienie wierzycielom uzyskania zaspokojenia. Oznacza to, że przyszły wierzyciel może uzyskać ochronę w razie działania dłużnika, polegającego na rozmyślnym dążeniu do uwolnienia się od spełnienia zobowiązania, którego powstanie w przyszłości jest realne. Uzasadniając ten pogląd, SN odwołał się do rozróżnienia przesłanek zastosowania art. 527 k.c. i art. 530 k.c., akcentując, że zaostrenie kryteriów zastosowania art. 530 k.c. względem art. 527 k.c. wynika z uzasadnienia i istoty regulacji art. 530 k.c., wyrażających się w rozumowaniu, że skoro zaskarżona czynność została dokonana przed powstaniem zobowiązania, to wierzyciel zasługuje na ochronę tylko w szczególnych przypadkach, ponieważ mógł zapoznać się ze stanem majątkowym kontrahenta, uzależnić zawarcie umowy od adekwatnego zabezpieczenia jego roszczeń i uniknąć swego pokrzywdzenia, a w szczególności z okolicznością, iż wierzyciel może uchronić się przed pokrzywdzeniem, nie wchodząc w stosunki zobowiązaniowe z podmiotem, którego stan majątkowy nie daje gwarancji zaspokojenia.

Na gruncie niniejszej sprawy wierzyciel (J. C., a następnie D. C. (1)) nie miał możliwości uchronienia się przed pokrzywdzeniem, albowiem ostatnia z umów zawarta z dłużnikiem ((...) CENTRUM sp. z o.o.) datowana jest na 15.03.2012 r. a wierzytelności niezapłacone powstały od 29.10.2012 r. Wierzyciel wykonywał roboty i wystawiał faktury za prace już wykonane. Ich ilość od 29.10.2012 r. była znaczna. Dłużnik miał więc świadomość istniejących wierzytelności wobec powoda, i tych aktualnych i tych przyszłych. Dokonując czynności prawnej w dniu 11.04.2013 r. bez wątpliwa działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli i z zamiarem ich pokrzywdzenia. Świadczy o tym ciąg zdarzeń ustalonych przez Sąd Okręgowy na podstawie niekwestionowanych dokumentów zgromadzonych w aktach sprawy. Przed dokonaniem czynności w dniu 11.04.2013 r. faktury niezapłacone na rzecz poprzednika powoda wynosiły łącznie 1.430.387,52 zł (zestawienie niezapłaconych faktur w zawiadomieniu o dokonaniu przelewu k. 111). Zapłata za sprzedaż nieruchomości objętych umową z dnia 11.04.2013 r. miała nastąpić przelewem na wskazane konto do dnia 31 grudnia 2013 r., co jednak nie nastąpiło. Strony umowy aneksem z dnia 6 grudnia 2013 r. do § 3 umowy sprzedaży z dnia 11 kwietnia 2013 r. zmieniły sposób zapłaty za sprzedane nieruchomości w ten sposób, że część kwoty została zapłacona bezpośrednio wierzycielom, w tym hipotecznym, a część (613.639,12 zł) przelana bezpośrednio na rachunek bankowy dłużnika (aneks do umowy sprzedaży z dnia 6.12.2013r. Rep. A nr (...) k. 212-214, potwierdzenia wykonania przelewów k. 215-219). Dłużnik od dnia 12.12.2013 r. (dysponował więc środkami pieniężnymi pozwalającymi na zaspokojenie przynajmniej części wierzytelności powoda, co jednak nie nastąpiło. Ten ciąg zdarzeń powoduje, że dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia powoda oraz z zamiarem pokrzywdzenia powoda. Nie miał bowiem intencji mu zapłacić, choć mógł i powinien to uczynić.

Należy przy tym podkreślić, że o zamiarze pokrzywdzenia wierzycieli pozwany wiedział, lub z łatwością mógł się dowiedzieć. Świadczą o tym powiązania osobowe obu spółek (...) sp. z o.o. i (...) sp. z o.o. W dacie podpisywania umowy z dnia 11.04.2013.r Prezesem Zarządu (...) sp. z o.o. był Ł. R., który był jednocześnie Członkiem Zarządu (...) CENTRUM sp. z o.o. E. M. była natomiast prokurentem i współnikiem (...) sp. z o.o. oraz współnikiem (...) CENTRUM sp. z o.o. (vide: odpisy pełne z KRS). Przepisy art. 527 § 3 i 4 k.c. przewiduje domniemania prawne, które przewidują ułatwienia dowodowe. Art. 527 § 3 k.c. wprowadza domniemanie, że jeśli osoba trzecia pozostawała z dłużnikiem w bliskim stosunku w chwili, gdy dokonywał on czynności krzywdzącej wierzycieli, to domniemywa się, że wiedziała o tym, iż dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli. Domniemanie z art. 527 § 4 k.c. dotyczy wyłącznie sytuacji, gdy korzyść majątkową uzyskuje przedsiębiorca pozostający z dłużnikiem w stałych stosunkach gospodarczych. Dla jego zastosowania zaskarżona czynność prawna musi być dokonana w czasie trwania owych stosunków. Stosunki gospodarcze nie muszą znajdować podstawy wyłącznie w długoterminowych stosunkach

zobowiązaniowych (np. w umowach ramowych o współpracy). Mogą to też być powiązania organizacyjnoprawne w postaci współuczestniczenia w tej samej strukturze organizacyjnej.

Ciężar obalenia tych domniemań spoczywa na osobie trzeciej, która w tym celu musi wykazać, że pomimo stosunku bliskości z dłużnikiem nie wiedziała i nawet przy zachowaniu należytej staranności nie mogła się dowiedzieć o tym, iż dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli. Ustawa nie definiuje kryterium „bliskiego stosunku”, o jakim mowa w art. 527 § 3 k.c., pozostawiając tę kwestię zindywidualizowanej w okolicznościach sprawy ocenie sądu. W wyroku z 10.04.1964 r. sygn. III CR 39/64 SN stwierdził, że uznanie osoby trzeciej za osobę będącą w bliskim stosunku z dłużnikiem uzależnione jest od oceny okoliczności ujawnionych w konkretnym przypadku. Stosunek bliskości z reguły wynika z powiązań rodzinnych – pokrewieństwa, małżeństwa czy powinowactwa. Może też wynikać ze wspólności interesów osobistych lub majątkowych. W przypadku gdy osobą trzecią jest pewna zorganizowana zbiorowość, np. spółka prawa handlowego, wystarczy istnienie stosunku bliskości w odniesieniu do jednego z członków tej zbiorowości, nawet gdy to on nie dokonał czynności krzywdzącej wierzyciela (wyrok Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 10 stycznia 1995 r. I ACr 1014/94).

Pozwany dowodów wskazujących na brak możliwości wiedzy o pokrzywdzeniu wierzycieli nie przedstawił. Zresztą sama umowa z dnia 11.04.2013 r., z której wynikało, że nieruchomości nią objęte są obciążone i to na duże kwoty, wskazywała, że pozwany wiedział o sytuacji finansowej dłużnika. Powiązania osobowe obu spółek dokonujących czynności prawnej z dnia 11.04.2013 r. nie pozostawiają wątpliwości, że pozwany wiedział, że dłużnik działa ze świadomością i zamiarem pokrzywdzenia wierzycieli.

Ocena zachowania przez osobę trzecią należytej staranności powinna być każdorazowo dokonywana indywidualnie, z uwzględnieniem okoliczności konkretnej sprawy. Polega ona na porównaniu zachowania osoby trzeciej z zachowaniem oczekiwanym od osoby postępującej rozsądnie i rozważnie, zgodnie z zasadami współżycia społecznego i uczciwego obrotu. Odstępstwo od takiego wzorca postępowania może uzasadniać stwierdzenie niezachowania należytej staranności. Sięgając do dorobku orzeczniczego, można wskazać, że przesłankę „łatwości dowiedzenia się” należy oceniać przy uwzględnieniu zachowania przez osobę trzecią należytej, wymaganej w danych okolicznościach staranności oraz, że przy zawieraniu umowy sprzedaży nieruchomości, dla zachowania przez osobę trzecią należytej staranności wystarczy, że zapozna się ona z treścią wpisów do księgi wieczystej i nie ma przy tym znaczenia zawodowy charakter działalności osoby trzeciej – nabywcy nieruchomości (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 13 października 2006 r. sygn. III CSK 58/06). Powiązania osobowe obu spółek - stron umowy z dnia 11.04.2013 r., wpisy w księgach wieczystych nieruchomości objętych umową oraz sama treść umowy determinują przeświadczenie o tym, że strona pozwana doskonale zdawała sobie sprawę z sytuacji finansowej dłużnika (...) CENTRUM sp. z o.o. oraz wiedziała, że podjęta przez niego czynność jest podjęta ze świadomością pokrzywdzenia powoda i z zamiarem jego pokrzywdzenia. Dlatego, zdaniem Sądu Apelacyjnego, spełnione zostały przesłanki z art. 527 § 1,3 i 4 k.c. oraz art. 530 k.c.

Analizując przesłankę pokrzywdzenia wierzycieli w rozumieniu przepisu art. 527 § 2 k.c. wskazać należy, że zachodzi ona wówczas, gdy skutek czynności prawnej dłużnika, stał się on niewypłacalny albo stał się niewypłacalny w wyższym stopniu, niż był przed dokonaniem czynności - wtedy, gdy stan jego majątku jest taki, że uniemożliwia wierzycielowi całkowicie lub częściowo zaspokojenie w drodze egzekucji przysługującej mu względem dłużnika wierzytelności (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 24 stycznia 2000 r., III CKN 554/98). Czy majątek dłużnika jest w takim stanie, ocenia się według chwili wyrokowania (art. 316 k.p.c.). Nie wystarcza więc, aby majątek dłużnika był w stanie niepozwalającym wierzycielowi na pełne zaspokojenie w drodze egzekucji swojej wierzytelności tylko w chwili dokonania czynności prawnej przez dłużnika i wytoczenia powództwa o jej ubezskuteczenie (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 14 lutego 2008 r., II CSK 503/07, i z dnia 28 czerwca 2007 r., IV CSK 115/07). Jak wskazał Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 31 stycznia 2007 r., sygn. akt II CSK 384/06 wierzyciel może żądać uznania za bezskuteczną wobec siebie tylko takiej czynności, która została dokonana z jego pokrzywdzeniem. O pokrzywdzeniu wierzyciela może być zaś mowa tylko wtedy, gdy dłużnik w skutek dokonania czynności stanie się niewypłacalny przynajmniej w większym stopniu niż był przed jej dokonaniem. Nie można uznać, że dłużnik stał się niewypłacalny w większym stopniu, jeżeli niezależnie od tego czy dokonał określonej czynności rozporządzającej składnikiem należącym do jego majątku, czy też nie, wierzyciel i tak nie może uzyskać zaspokojenia swojej wierzytelności. W

takiej sytuacji pomiędzy czynnością, której uznania za bezskuteczną wobec siebie żąda wierzyciel a niewypłacalnością dłużnika brak bowiem szczególnego związku, o którym mowa w art. 527 § 1 k.c. Dla stwierdzenia istnienia przesłanki pokrzywdzenia wierzyciela konieczne jest więc stwierdzenie istnienia związku przyczynowego między kwestionowaną czynnością prawną dłużnika a powstaniem (lub powiększeniem) stanu niewypłacalności. Nie chodzi tu jednak o adekwatny związek przyczynowy w rozumieniu art. 361 § 1 k.c., lecz o zwykłe wykazanie tego, że zaskarżona czynność spowodowała rezultat w postaci niewypłacalności dłużnika lub też, że powiększyła stan niewypłacalności (wyr. SN z 22.10.2004 r., II CK 128/04, Biul. SN 2005, Nr 2, s. 16). Dana czynność prawna musi być w tym ujęciu warunkiem koniecznym powstania lub pogłębienia się stanu niewypłacalności dłużnika (P. Machnikowski, w: Gniewek, Machnikowski, Komentarz, 2016, art. 527, Nb 31; W. Popiołek, w: Pietrzykowski, Komentarz, 2015, t. II, art. 527, Nb 32). Skarga pauliańska będzie zatem mogła zostać skierowana wyłącznie przeciwko czynności, która stała się bezpośrednią przyczyną powstania lub pogłębienia stanu niewypłacalności dłużnika. Pokrzywdzenie wierzyciela należy oceniać nie według chwili dokonania czynności prawnej dłużnika z osobą trzecią, lecz według chwili jej zaskarżenia. W innym momencie bowiem nie wiadomo czy prawo zaspokojenia doznało uszczerbku.

Niewątpliwe dłużnik (...) CENTRUM sp. z o.o.) dokonał czynności prawnej polegającej na sprzedaży działek nr (...) położonych w Ś. na rzecz pozwanego, zaś w wyniku tej transakcji pozwany uzyskał korzyść majątkową. Należy podkreślić, co słusznie zauważył Sąd Okręgowy, że osoba trzecia uzyskuje korzyść majątkową w rozumieniu art. 527 k.c., także wtedy, gdy płaci za rzecz nabytą od dłużnika cenę odpowiadającą wartości rynkowej tej rzeczy, bowiem nabywa w ten sposób prawo majątkowe przedstawiające pewną wartość, natomiast znaczenie drugorzędne ma cena nabycia. Zbycie wskazanych nieruchomości zmniejszyło wielkość majątku dłużnika. Stał się on niewypłacalny w większym stopniu niż był przed zawarciem umowy sprzedaży z dnia 11 kwietnia 2013 r. Sąd Okręgowy błędnie jednak ocenił obciążenie hipotekami nieruchomości objętych umową z dnia 11.04.2013 r. W uzasadnieniu zaskarżonego wyroku podkreślał, że poza wierzycielami, na rzecz których hipoteki były ustanowione, a więc banków, nieruchomości stanowiące własność (...) Centrum Sp. z o.o. nie mogły być podstawą zaspokojenia powoda. To stwierdzenie kłóci się z prawidłowymi ustaleniami sądu I instancji, wskazującymi, że pozwany zapłacił wierzycielom dłużnika, a samemu dłużnikowi jeszcze 613.639,12 zł. Nie zauważył Sąd Okręgowy, że hipoteki obciążające nieruchomości obecnie nie są tożsame z hipotekami obciążającymi nieruchomości w dniu zawarcia umowy z dnia 11.04.2013 r. Pozwany przedstawił bowiem z pismem z dnia 20.03.2017 r. (k. 574-575) wykaz hipotek obciążających nieruchomości objęte umową z dnia 11.04.2013 r. wraz z informacją Banku (...) o wysokości kredytów, które tymi hipotekami są zabezpieczone. Z dokumentów tych wynika, jak również z odpisu z ksiąg wieczystych nieruchomości, że wszystkie hipoteki zostały wpisane po dniu 11.04.2013 r. i zabezpieczają wiarygodności powstałe po dniu 11.04.2013r. Nie są to więc długi (...) CENTRUM sp. z o.o., a (...) sp. z o.o., co zresztą wprost wynika z informacji Banku (...) (k. 576-577). Skoro zatem wszystkie hipoteki obciążające nieruchomości objęte umową z dnia 11.04.2013 r. nie zabezpieczają wiarygodności należnych od dłużnika (...) CENTRUM sp. z o.o., oznacza to, że hipoteki obciążające dłużnika zostały wykreślone wcześniej, najprawdopodobniej na skutek zapłaty dokonanej przez pozwanego na rzecz wierzycieli hipotecznych w wyniku aneksu z dnia 6.12.2013 r. do § 3 umowy z dnia 11.04.2013 r. Wniosek taki nasuwa się po dogłębnym zbadaniu wpisów w księgach wieczystych, z których wynika, że w kilka dni po dokonaniu zapłaty przez pozwanego wierzycielom hipotecznym dłużnika, banki wydały zaświadczenia wyrażające zgodę na wykreślenie hipotek (vide: pełne odpisy z ksiąg wieczystych nr (...)). To ustalenie zmienia diametralnie ocenę prawną dokonaną przez Sąd Okręgowy i czyni ją nieaktualną i błędną na gruncie niniejszej sprawy. Wpisanie bowiem hipotek nie jest jednoznaczne z istnieniem zadłużenia w wysokości wpisanej hipoteki. Spłata zobowiązań wobec wierzycieli hipotecznych dłużnika (...) CENTRUM sp. z o.o. na podstawie aneksu z dnia 6.12.2013 r. do § 3 umowy z dnia 11.04.2013 r. poprzez dokonanie przelewów na rachunki tych wierzycieli, doprowadziła do wykreślenia hipotek. Rację więc ma apelujący, że poprzez sprzedaż nieruchomości objętych umową z dnia 11.04.2013 r. doszło do niewypłacalności dłużnika w większym stopniu. Już sam fakt, że po spłacie wierzycieli pozostało dłużnikowi 613.639,12 zł, czyni niniejsze powództwo uzasadnione w kontekście pokrzywdzenia powoda. Błędne jest bowiem zapatrywanie Sądu Okręgowego, że aktualne obciążenie nieruchomości przez pozwanego uniemożliwia egzekucję z nieruchomości, albowiem wiarygodności zabezpieczone hipotekami ustanowionymi po dniu 11.04.2013 r. pochłoną całą wartość nieruchomości. Zgodnie bowiem z art. 532 k.c. wierzyciel, względem którego czynność prawna dłużnika została uznana za bezskuteczną, może z pierwszeństwem przed wierzycielami osoby trzeciej dochodzić zaspokojenia z przedmiotów majątkowych,

które wskutek czynności uznanej za bezskuteczną wyszły z majątku dłużnika albo do niego nie weszły. Art. 532 k.c. należy do szerszej grupy przepisów regulujących zagadnienie ustawowego prawa pierwszeństwa i wprowadza tzw. szczególny przywilej egzekucyjny, polegający na tym, że należność objęta owym szczególnym przywilejem na rzeczy może być zaspokojona z pierwszeństwem przed innymi należnościami tylko z tej rzeczy (R. Adamus, Kilka uwag..., s. 799). W myśl tego przepisu wierzyciel, względem którego sąd uznał czynność prawną dłużnika za bezskuteczną, może realizować swoje uprawnienie z pierwszeństwem przed wierzycielami osoby trzeciej. Można to rozumieć w ten sposób, że wierzyciel pauliański ma prawo zaspokoić się z przedmiotu nabytego przez osobę trzecią przed jej wierzycielami, którzy mogą wziąć udział w podziale sumy uzyskanej z licytacyjnej sprzedaży przedmiotu egzekucji dopiero w dalszej kolejności, o ile pozostanie jakaś reszta po zaspokojeniu wierzyciela pauliańskiego (tak A. Ohanowicz (w:) System prawa cywilnego, t. III, cz. 1, s. 951). W razie konkurencji wierzyciela pauliańskiego z wierzycielami osoby trzeciej w toku prowadzonej egzekucji z majątku osoby trzeciej zachodzi potrzeba sporządzenia planu podziału sumy uzyskanej z egzekucji, a wówczas – w sytuacji gdy art. 532 k.c. nie określa kategorii, w jakiej powinna być zaspokojona należność wierzyciela pauliańskiego – zastosowanie znajdzie art. 1025 k.p.c., który plasuje należności korzystające z tzw. ustawowego prawa pierwszeństwa w kategorii piątej, na równi z należnościami zabezpieczonymi rzeczowo (H. Pietrkowski (w:) Kodeks postępowania cywilnego. Postępowanie egzekucyjne. Komentarz, pod red. T. Erecińskiego, Warszawa 2012, s. 652 i n.; R. Adamus, Kilka uwag..., s. 800 i n.). Odmienne stanowisko zajmuje w tym względzie P. M., który podnosi, że skoro art. 532 k.c. nie mówi o wierzycielach osobistych, to należy przyjąć, że daje on pierwszeństwo zaspokojenia przed wszelkimi wierzycielami, również wymienionymi w art. 1025 § 1 pkt 2–7 k.p.c. Taka wykładnia art. 532 k.c. odpowiada niewątpliwie celowi skargi pauliańskiej, którym jest zaspokojenie wierzyciela z określonego przedmiotu, tak jakby znajdował się on w majątku dłużnika (tak P. Machnikowski (w:) E. Gniewek, Komentarz, 2008, s. 954). Jeszcze inny pogląd w kwestii pierwszeństwa należności wierzyciela pauliańskiego wyraził P. G.. Autor ten wychodzi z trafnego spostrzeżenia, że w sytuacji, gdy wierzyciel pauliański skieruje egzekucję do znajdującego się u osoby trzeciej „przedmiotu ubytku”, do którego egzekucję skierowali też wierzyciele tej osoby, dochodzi w istocie do szczególnego zbiegu egzekucji sądowych skierowanych do tego samego przedmiotu, ale w ramach postępowań egzekucyjnych toczących się przeciwko różnym dłużnikom. W takim przypadku art. 1025 k.p.c. nie powinien mieć zastosowania, gdyż ściśle rzecz ujmując, o konkurencji wierzycieli i kolejności zaspokojenia określonej w tym przepisie można mówić tylko przy założeniu, że rozważane należności podlegają zaspokojeniu w postępowaniu egzekucyjnym prowadzonym przeciwko tej samej osobie (P. Grzegorzczak, Sytuacja prawna wierzyciela pauliańskiego w razie wszczęcia przez wierzycieli osoby trzeciej egzekucji z jej majątku, Mon. Praw. 2013, nr 15, s. 823; por. Z. Woźniak (w:) J. Gołaczyński, Wybrane zagadnienia egzekucji sądowej, Warszawa 2008, s. 49; M. Walasik, Zbieg egzekucji sądowej i administracyjnej prowadzonych przeciwko różnym dłużnikom, Polski Proces Cywilny 2012, nr 2, s. 322).

Przytoczone wyżej poglądy niweczą stanowisko Sądu Okręgowego wskazujące na brak możliwości zaspokojenia wierzyciela pauliańskiego z nieruchomości obciążonej przez pozwanego. W najgorszym bowiem razie wierzytelność powoda, jako korzystająca z ustawowego pierwszeństwa będzie mogła być zaspokojona na równi z należnościami zabezpieczonymi hipoteką zgodnie z art. 1025 § 1 pkt 5 k.p.c. Dlatego też zaprezentowany przez Sąd Okręgowy pogląd, że nie można uznać, iż dłużnik stał się niewypłacalny w większym stopniu, jeżeli niezależnie od tego, czy dokonał określonej czynności rozporządzającej składnikiem należącym do jego majątku, czy też nie – wierzyciel i tak nie może uzyskać zaspokojenia swojej wierzytelności, jest na gruncie niniejszej sprawy błędny. Sąd Apelacyjny, w składzie rozpoznającym sprawę, podziela natomiast wywoły zaprezentowane przez P. M., który podnosi, że skoro art. 532 k.c. nie mówi o wierzycielach osobistych, to należy przyjąć, że daje on pierwszeństwo zaspokojenia przed wszelkimi wierzycielami, również wymienionymi w art. 1025 § 1 pkt 2–7 k.p.c. Taka wykładnia art. 532 k.c. odpowiada niewątpliwie celowi skargi pauliańskiej, którym jest zaspokojenie wierzyciela z określonego przedmiotu, tak jakby znajdował się on w majątku dłużnika. Słuszny także wydaje się pogląd P. G., który trafnie dostrzega, że w sytuacji, gdy wierzyciel pauliański skieruje egzekucję do znajdującego się u osoby trzeciej „przedmiotu ubytku”, do którego egzekucję skierowali też wierzyciele tej osoby, dochodzi w istocie do szczególnego zbiegu egzekucji sądowych skierowanych do tego samego przedmiotu, ale w ramach postępowań egzekucyjnych toczących się przeciwko różnym dłużnikom. W takim przypadku art. 1025 k.p.c. nie powinien mieć zastosowania, gdyż ściśle rzecz ujmując, o konkurencji wierzycieli i kolejności zaspokojenia określonej w tym przepisie można mówić tylko przy założeniu,

że rozważane należności podlegają zaspokojeniu w postępowaniu egzekucyjnym prowadzonym przeciwko tej samej osobie.

Prezentowane wyżej poglądy doktryny wydają się o tyle słuszne i racjonalne, że prowadzą do przekonania, iż iluzoryczna byłaby ochrona pauliańska w sytuacji, gdy osoba trzecia, która nabyła od dłużnika nieruchomości, obciążała je następnie hipotekami, w sposób uniemożliwiający uzyskanie tej ochrony w sposób realny. Osoba trzecia (nabywca), która wiedziała o pokrzywdzeniu wierzycieli, miałaby wręcz interes prawny w obciążeniu nabytej od dłużnika nieruchomości, tylko po to, by uchronić nieruchomość od egzekucji, a siebie skutecznie zabezpieczyć przed skuteczną skargą pauliańską. Wątek ten wskazuje także na bezzasadne zarzuty pozwanego dotyczące ustalania wartości nieruchomości objętych czynnością prawną z dnia 11.04.2013 r., jak również wartości niespłaconych wierzycieli hipotecznych. Jak już wskazano wyżej wierzyciel pauliański może egzekwować swoją wierzytelność co najmniej z równym pierwszeństwem, co wierzyciele hipoteczni. Dlatego też ustalenie wysokości niespłaconych wierzytelności nie może mieć wpływu na wynik sprawy, tym bardziej, że od wyroku stan ten może ulec diametralnej nawet zmianie. Wartość nieruchomości można przyjąć na podstawie umowy zawartej między dłużnikiem z pozwanym, a jej ustalenie także w żaden sposób nie wpłynie na mające zastosowanie w niniejszej sprawie przesłanki wynikające z art. 527 k.c. i następne.

Dla porządku jedynie należy wskazać, że powód wykazał, że dłużnik wskutek czynności z dnia 11.04.2013 r. stał się bardziej niewypłacalny niż przed dokonaniem tej czynności. Spłacone bowiem przez pozwanego wierzytelności pozwoliły na uzyskanie przez dłużnika części środków finansowych (613.639,12 zł), które mógłby przeznaczyć na spłatę wierzytelności będącą przedmiotem ochrony niniejszej skargi. Powód wykazał stan niewypłacalności dłużnika i swoje pokrzywdzenie, a także związek między zaskarżaną czynnością a pokrzywdzeniem. O niewypłacalności dłużnika w sposób ewidentny świadczy istnienie podstaw do ogłoszenia upadłości i ogłoszenie upadłości, co w końcu nastąpiło. Wcześniej natomiast zostało otwarte postępowanie restrukturyzacyjne (k. 242-244). Dowodem niewypłacalności dłużnika są także dokumenty egzekucyjne wystawione przez komorników sądowych o bezskuteczności egzekucji (przykładowo k. 23, k. 196, k. 220, k. 314, k. 317-373), a także inne dokumenty (przykładowo wezwanie Banku (...) k. 240, pismo samego dłużnika k. 241, spis zobowiązań dołączony do wniosku o otwarcie postępowania restrukturyzacyjnego k. 414-444). Dłużnik jest niewypłacalny, jeśli nie jest w stanie wywiązać się z podjętych zobowiązań pieniężnych, a zatem gdy jego majątek – z pominięciem składników wyłączonych spod egzekucji na podstawie art. 829 i 831 k.p.c. – nie wystarcza na pokrycie długów. Niewypłacalność to niemożność zaspokojenia się wierzyciela w toku postępowania egzekucyjnego, prowadzonego na podstawie kodeksu postępowania cywilnego. Dłużnik staje się niewypłacalny w wyższym stopniu w rozumieniu art. 527 § 2 k.c., gdy wskutek zaskarżonej czynności wierzyciel nie jest w stanie uzyskać pełnego zaspokojenia swych roszczeń, a także wtedy, gdy wierzyciel może uzyskać zaspokojenie, lecz z dodatkowym znacznym nakładem kosztów, czasu i ryzyka. Pokrzywdzenie powstaje na skutek takiego stanu faktycznego majątku dłużnika, który powoduje niemożność, utrudnienie lub odwleczenie zaspokojenia wierzyciela (wyroki SN: z dnia 28 listopada 2001 r. IV CKN 525/00, z dnia 25 sierpnia 2011 r. II CSK 100/11, z dnia 29 czerwca 2004 r. II CK 367/03). W rozpoznawanej sprawie dłużnik (...) CENTRUM sp. z o.o. niewątpliwie doprowadził do powiększenia niewypłacalności w wyższym stopniu niż był przed dokonaniem czynności z dnia 11.04.2013 r. Gdyby bowiem czynności tej nie dokonał, powód mógłby zaspokoić swoją wierzytelność zasądzoną wyrokiem Sądu Okręgowego w Rzeszowie I Wydziału Cywilnego z dnia 22 czerwca 2015 r., sygn. akt I C 347/15.

Mając powyższe na uwadze Sąd Apelacyjny doszedł do przekonania, że spełniona została także przesłanka z art. 527 § 2 k.c.

Ochroną pauliańską objęte są tylko wierzytelności pieniężne, ponieważ przesłankę zaskarżenia stanowi niewypłacalność dłużnika, a celem skargi jest ochrona przed niewypłacalnością lub pogłębieniem niewypłacalności. Chronione akcją pauliańską wierzytelności pieniężne muszą być realne i skonkretyzowane. Wierzyciel nie może obejmować skargą pauliańską bliżej nieoznaczonych wierzytelności. W uchwale z 11.10.1995 r. sygn. III CZP 139/95 SN wyjaśnił, że uwzględniając powództwo na podstawie art. 527 k.c., sąd powinien w wyroku określić chronioną wierzytelność tak pod względem podmiotowym, jak i przedmiotowym, a w wyroku z 27.11.2003 r. III CKN 355/01 stwierdził, że skoro jedną z przesłanek skuteczności skargi pauliańskiej jest wykazanie tego, że w wyniku zaskarżonej

czynności prawnej dłużnik stał się niewypłacalny lub niewypłacalny w większym stopniu (art. 527 § 2 k.c.), to ustalenie niewypłacalności dłużnika (lub jej stopnia) nie byłoby możliwe bez uprzedniego ustalenia tytułu i wysokości chronionej wierzytelności. W uzasadnieniu tego orzeczenia Sąd Najwyższy wyjaśnił, że chodzi o to, aby ochrony w następstwie wyroku uwzględniającego powództwo na podstawie art. 527 k.c. i następne, nie doznawały wszelkie bliżej nie oznaczone prawa powoda, lecz jedynie konkretna wierzytelność wynikająca z konkretnego stosunku prawnego, stanowiąca przedmiot żądanej ochrony, a tym samym także przedmiot rozstrzygnięcia sądowego.

W tym kontekście należy uznać, że wstąpienie Syndyka Masy Upadłości (...) sp. z o.o. do procesu na podstawie art. 133 prawa upadłościowego nie rozszerza żądania pozwu. Granicami ochrony pauliańskiej jest wierzytelność określona wyrokiem Sądu Okręgowego w Rzeszowie z dnia 22 czerwca 2015 r., sygn. akt I C 347/15. Z oświadczenia Syndyka z dnia 5.04.2019 r. (k. 927), ani z pisma z dnia 8.04.2019 r. nie wynika, by Syndyk wnosił o coś więcej niż żądał powód. Nie została określona inna (nowa) wartość przedmiotu sporu czy wartość przedmiotu zaskarżenia. Zresztą rozszerzenie żądania na podstawie art. 383 k.p.c. w postępowaniu apelacyjnym jest niedopuszczalne. Przedmiotem procesu przed sądem odwoławczym może być w całości lub w części tylko to, co było przedmiotem procesu przed I instancją albo to, co się z nim stało do chwili zamknięcia rozprawy w tej instancji. Dlatego też w II instancji nie można ani rozszerzać żądania pozwu, ani występować z nowymi roszczeniami. Wywody te zostały zamieszczone w uzasadnieniu wyroku Sądu Apelacyjnego ze względu na stanowisko pozwanego wyrażone w piśmie z dnia 8 maja 2019 r. po wstąpieniu Syndyka do procesu na etapie postępowania apelacyjnego.

Sąd Apelacyjny nie podziela poglądu pozwanego, że wstąpienie Syndyka Masy Upadłości nastąpiło po upływie terminu zawitego określonego w art. 534 k.c. Zgodnie bowiem z art. 133 § 1 prawa upadłościowego Syndyk może wstąpić w miejsce powoda w sprawie wszczętej przez wierzyciela, który zaskarżył czynność upadłego. Jest to szczególne następstwo prawne wynikające z cytowanego przepisu, a jego zakres przedmiotowy jak i terminy, które go obowiązują wynikają z przepisów art. 527 k.c. i następne. Dlatego też, jeżeli wierzyciel wystąpił z powództwem nie uchybiając terminowi z art. 534 k.c., to wstąpienie Syndyka, choćby po upływie pięciu lat od daty czynności nie powoduje wygaśnięcia roszczenia, oczywiście w zakresie, w którym było pierwotnie żądane przez wierzyciela. Powód D. C. (1) wniósł pozew w dniu 10.11.2015 r. (poprzez urząd nadawczy - koperta k. 90). Nie uchybił więc terminowi z art. 534 k.c. Syndyk, jako jego następca prawny na podstawie art. 133 prawa upadłościowego, korzysta z terminu dla wierzyciela (powoda D. C.), w zakresie wniesionego powództwa. Wywody pozwanego wskazujące natomiast, iż Syndyk rozszerzył powództwo są bezprzedmiotowe. Jak już wskazywano wyżej, zgodnie z art. 383 k.p.c. rozszerzenie takie jest niedopuszczalne, a ponadto stanowisko Syndyka wyrażone w piśmie z dnia 8.04.2019 r. na to nie wskazuje. Prawdą jest, że Syndyk aktualnie żąda uznania czynności prawnej za bezskuteczną w stosunku do Masy Upadłości i z wyroku mają skorzystać wszyscy wierzyciele, ale w granicach wierzytelności pierwotnego powoda (D. C. (2)) określonej wyrokiem Sądu Okręgowego w Rzeszowie z dnia 22 czerwca 2015 r. sygn. akt I C 347/15. Sąd, jak już o tym wspomniano wyżej, ma obowiązek określenia w wyroku chronioną wierzytelność tak pod względem podmiotowym, jak i przedmiotowym. Dlatego też brak w piśmie Syndyka z dnia 8.04.2019 r. określenia wierzytelności, gdy takie żądanie było zamieszczone w pozwie, nie skutkuje zmianą żądania, chyba, że Syndyk wyraźnie by to określił. Syndyk jednak nie żądał uznania za bezskuteczną czynności z dnia 11.04.2019r. w stosunku do wszystkich wierzycieli dłużnika, nie określił tych wierzycieli, nie wskazał żadnych innych wierzytelności w stosunku do których miałyby być orzeczone bezskuteczność, wreszcie nie podał wartości tych rzekomych wierzytelności. Gdyby tak się stało, doszłoby niewątpliwie do rozszerzenia żądania, co na etapie postępowania apelacyjnego jest niedopuszczalne (art. 383 k.p.c.). W stosunku do rozszerzonego żądania niewątpliwie miałyby zastosowanie art. 534 k.c., albowiem w niniejszej sprawie zostałyby ono zgłoszone z przekroczeniem tego przepisu.

Zgodnie z art. 133 § 1 prawa upadłościowego zmiana żądania ma jedynie charakter podmiotowy o tyle, że w miejsce wierzyciela wstępuje Syndyk, a uznanie bezskuteczności czynności prawnej następuje w stosunku do Masy Upadłości. Nie oznacza to jednak, że Masa Upadłości może zaspokoić się na podstawie wyroku bez ograniczenia przedmiotowego (do wysokości wartości całych nieruchomości objętych umową z dnia 11.04.2013 r.), a jedynie do wysokości chronionej wierzytelności. Skutek zwrotu nieruchomości do Masy Upadłości jest taki sam, jaki wywarłaby egzekucja z nieruchomości. Sprzedaży egzekucyjnej podlegałaby cała nieruchomość, a jedynie wierzytelność do wysokości której

czynność uznana zostałaby za bezskuteczną, zostałaby zaspokojona na rzecz wierzyciela. Zwrot nieruchomości do Masy Upadłości ma dokładnie ten sam skutek. Masa Upadłości może zaspokoić swoje wierzytelności jedynie do wysokości wierzytelności dłużnika, która na skutek skargi pauliańskiej podlega ochronie. Tak w jednym jak i w drugim przypadku pozwany ma możliwość zwolnienia się z zadośćuczynienia roszczenia wierzyciela żądającego uznania czynności za bezskuteczną poprzez zaspokojenie wierzyciela lub wskazania mu wystarczającego do zaspokojenia mienia dłużnika (art. 533 k.c.).

Zmieniając zaskarżony wyrok Sądu Okręgowego sąd II instancji dokonał konkretyzacji wierzytelności pieniężnej zgodnie z uchwałą Sądu Najwyższego z 11.10.1995 r. sygn. III CZP 139/95, która wyraża pogląd, że uwzględniając powództwo na podstawie art. 527 k.c., sąd powinien określić wierzytelność zarówno pod względem podmiotowym, jak i przedmiotowym. Sąd Apelacyjny wyrażone w uchwale poglądy podziela, dlatego sentencja wyroku uwzględniającego powództwo określa konkretną wierzytelność, której zaspokojeniu ma służyć uznanie określonej czynności za bezskuteczną wobec powoda.

Zmiana wyroku sądu I instancji i uwzględnienie powództwa w całości spowodowała zmianę rozstrzygnięcia o kosztach procesu. Zastosowano art. 98 k.p.c. biorąc pod uwagę wynik procesu. Na koszty te składają się: opłata od pozwu 4.769 zł i koszty zastępstwa procesowego 3600 zł obliczone na podstawie § 6 pkt 6 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu w związku z § 21 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych, a także opłata skarbową od pełnomocnictwa 17 zł.

Mając powyższe na uwadze Sąd Apelacyjny w Rzeszowie zmienił zaskarżony wyrok Sądu Okręgowego w Rzeszowie w całości na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. - pkt I wyroku.

O kosztach postępowania apelacyjnego (punkt II wyroku) rozstrzygnięto w myśl przepisu art. 98 k.p.c. w związku z art. 108 § 1 k.p.c. biorąc pod uwagę wynik tego postępowania. Na koszty powoda składają się jedynie koszty zastępstwa adwokackiego. Zastosowano 100% stawki dla pełnomocnika stron na podstawie § 10 ust. 1 pkt 2 oraz § 2 pkt 6 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz.U.2015.1800 ze zm.), albowiem przed sądem II instancji występował inny pełnomocnik niż przed sądem I instancji. Do kosztów tych doliczono opłatę skarbową od pełnomocnictwa w wysokości 17 zł.

W pkt III wyroku orzeczono na podstawie art. 113 ust. 1 ustawy o kosztach w sprawach cywilnych w związku z art. 98 k.p.c. Powód był zwolniony od opłaty od apelacji, wobec czego w wyniku jej uwzględnienia w całości pozwany powinien tę opłatę ponieść, jako strona przegrywająca postępowanie apelacyjne.

SSA Bogdan Ziemiański SSA Dariusz Mazurek SSA Agnieszka Staniszevska-Perenc